

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Стефан Филипов Стефанов, научна специалност
050210 „Световно стопанство и международни икономически отношения”,
преподавател в Нов Български университет, департамент „Икономика“

ОТНОСНО: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.8 Икономика (Политическа икономия).

АВТОР НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД: Димитър Георгиев Златинов

ТЕМА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД: „Взаимодействие между фискална и парична политика при плаващ валутен курс и в условия на паричен съвет“.

ОСНОВАНИЕ ЗА ПРЕДСТАВЯНЕ НА СТАНОВИЩЕТО: участие в състава на научното жури за защита на дисертационния труд, определено със заповед № 38-481 от 16.07.2015 г. на Ректора на СУ.

I. Информация за докторанта

Димитър Златинов придобива бакалавърска степен по специалност „Макроикономика“ в Пловдивски университет „П. Хилендарски“, магистърска степен по специалност „Международни икономически отношения“ в съвместна програма на Института за икономически изследвания при БАН и Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“ и магистърска степен по специалност „Статистика и финансова иконометрия“ в СУ „Св. Климент Охридски“.

В професионалната си кариера Димитър Златинов се реализира като експерт в Българска народна банка и преподавател в Стопански факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ и във Факултет по икономически и социални науки на ПУ „П. Хилендарски“.

II. Обща оценка на представения дисертационен труд

Дисертационният труд, представен от Димитър Златинов, е посветен на актуален проблем както в теоретично, така и в практическо отношение. Той намира изражение в дефиницията на основната цел на дисертацията - разработване на подход за анализ и оценка на провежданата фискална и парична политика при два противоположни парични режима: управлявано плаващ валутен курс и паричен съвет. (вж. стр. 5 в автореферата към дисертацията). Обект на изследването е провежданата фискална и парична политика в краткосрочен план в България и Чехия в периода 2006-2013 г.

Практическата значимост на резултатите от изследването, на обобщенията и препоръките на автора са от съществено значение за уточняване насоките на икономическата политика в контекста на сложните проблеми, пред които понастоящем е изправена икономиката на Р. България.

Дисертационният труд е с общ обем от 270 страници, заедно с приложенията. Той е структуриран в увод, три глави, заключение, списък с използваната литература и 4 приложения.

Анализът, изводите и обобщенията в настоящата дисертация се основават върху проучване на значителен обем литературни източници и емпирични данни. В списъка с използвана литература са посочени 138 източника на български и английски език.

В увода на разработката са ясно и подробно очертани обектът, предметът, тезата на докторанта, целта и задачите на изследването, както и теоретичната и методологичната основа на анализа. Прави впечатление доброто структуриране на изложението, ясното очертаване на изводите и обобщенията, което значително облекчава четенето и разбирането на текста.

В структурно отношение дисертацията е добре балансирана, изложението е перфектно оформено в редакционно и стилово отношение.

В глава първа е представен аналитичен преглед на теории и концепции за взаимодействието между мерките на фискалната и паричната политика като акцентът е върху извеждането на предимствата и недостатъците на предложените подходи за тяхната координация и икономическите резултати от тяхното съчетаване в краткосрочен и дългосрочен план.

Във втора глава е направено сравнение между спецификата на прилагания в Чехия паричен режим на таргетиране на инфлацията и режима на паричен съвет в България. Отбелязвам като съществен момент в по-нататъшното изложение обосновката на следната идея на автора (вж. стр 19 от автореферата): „С оглед използването на съпоставим инструментариум за анализ и оценка на провежданата макроикономическо политика в двете страни, за целта на дисертационния труд за инструмент на паричната политика се приема нормата на задължителните резерви, която е единственият инструмент на паричната политика в условията на паричен съвет в България и част от инструментите, с които разполагат монетарните власти в Чехия.“

Друг съществен момент във втора глава е представянето на авторския подход за анализ и оценка на взаимодействието между фискалната и паричната политика от гледна точка на изпълнението на техните цели.

В трета глава е направен емпиричен тест на предложението от автора за подход за анализ на взаимодействието между фискалната и паричната политика върху основата на данни за периода 2006-2013 г.

Съществено достойнство на дисертационния труд е стремежът на автора да интерпретира резултатите от емпиричния анализ в контекста на актуалните проблеми, стоящи пред икономиките на България и Чехия и по-специално на Р. България. Въз основа на направения анализ авторът стига до генералния извод, че е необходимо съчетаване на експанзионистична парична политика при паричен съвет и на рестриктивна парична политика при плаващ валутен курс с провеждане на фискална политика, балансираща между стабилизационната си функция да стимулира икономическата активност и запазването на фискалната стабилност, независимо от режима на валутния курс и паричния режим (вж. дисертацията, стр. 13).

Общото ми впечатление от дисертационния труд е, че авторът притежава необходимите умения да систематизира съществуващите научни тези и критично да интерпретира и анализира актуални и значими икономически тенденции и проблеми, както и да извежда и аргументира собствена научна позиция за тяхното решаване. Висока оценка заслужават професионалните умения и компетентност на автора в боравенето с иконометрични методи и техники и стремежът му да ги прилага в изследователската си дейност.

III. Оценка на автореферата и публикациите по дисертацията

Авторефератът (в обем от 38 стр. компютърно набран в дребен шрифт текст) е написан в съответствие с изискванията. В него коректно и ясно е представено основното съдържание на дисертацията. Посочени са надлежно основните цели, задачи и изводи от изследването. Представени са и 5 публикации, от чиято тематична насоченост може да се направи заключението, че в голямата си част съдържанието се в дисертацията идеи, резултати и обобщения от изследванията са получили необходимата гласност в научните среди.

IV. Оценка на научните и практически резултати и приноси на дисертационния труд

В приложената справка са посочени 5 приноса с научен и научно-приложен характер. Те произтичат от възприетия от автора специфичен подход и предположения за начина на функциониране на паричните режими в Чехия (плаващ валутно-курсов режим) и България (паричен съвет), както и от неговите виждания за възможностите да се провежда парична политика чрез регулиране размера на задължителните минимални резерви на търговските банки.

V. Критични бележки, препоръки и въпроси

Основната ми критична бележка и въпрос към докторанта се отнася до предположенията, върху които е построен анализът в дисертацията. Предположенията по принцип биват два вида: първо, такива, които облекчават анализа, изключвайки от обекта на изследване случайни и несъществени събития и процеси; второ, такива, които деформират обекта в желана от изследователя посока, привнасяйки по този начин субективизъм и нереалистичност в анализа.

Във връзка с това ще коментирам някои предположения в дисертацията, които според мен са нереалистични.

Първо, на няколко места в дисертацията авторът посочва, че анализът му се основава върху модела Мъндел-Флеминг и едновременно с това посочва различията в своя подход (вж. стр. 9 и стр. 10 в автореферата) спрямо този модел, оценявайки тези различия като авторови приноси.

Във връзка с това възникват няколко въпроса.

Първо, на стр. 23 в автореферата е написано следното: „При определянето на моделните стойности се стъпва на фундаменталните допускания от модела на Мъндел-Флеминг относно малката отворена икономика, несъвършената капиталова мобилност и т.н....“.

Това твърдение не е вярно, защото е добре известно, че разглежданият модел стъпва върху няколко фундаментални допускания, сред които ключово значение има съвършената (пълната) капиталова мобилност.

Второ, както е добре известно, върху основата на модела Мъндел-Флеминг е изведена концепцията за макроикономическата трилема („невъзможната троица“). Според нея практически приложими са три възможни комбинации от икономически политики: първата е комбинация от свободно движение на капитали и фиксиран валутен курс, но без самостоятелна парична политика; втората е комбинация от свободно движение на капитали и самостоятелна парична политика, но в условия на

плаващ валутно-курсов режим; третата е комбинация от фиксиран валутен курс и самостоятелна парична политика, но без свободно движение на капитали.

В разглеждания в дисертацията период 2006-2013 г., Чехия и България членуват в ЕС (България от 2007 г.), където е задължително държавите да прилагат политика на свободно движение на капитали. Това означава, че на практика са възможни само първата и втората комбинация от икономически политики. В разрез с това, в дисертацията се приема, че България и Чехия едновременно прилагат парична политика. Това предположение е реалистично за Чехия, но е нереалистично за България, защото противоречи на макроикономическата трилема – в условия на пълна капиталова мобилност и твърдо фиксиран курс не е възможно да се провежда парична политика.

Излиза, че въпреки декларираната в началото на дисертацията позиция, анализът да се осъществява в съответствие с модела на Мъндел-Флеминг, в последствие - чрез предположението за провеждане на парична политика в условия на паричен съвет - фактически се отрича валидността на този модел.

Трето, в дисертацията е въведено предположението, че паричната политика в условия на плаващ и фиксиран валутно-курсов режим се провежда чрез регулиране на задължителните минимални резерви на търговските банки.

Коментар: по принцип световната практика показва, че централните банки прибегват до промяна на резервната норма само в изключителни случаи. Причината е че промяната на резервната норма оказва силно дестабилизиращо и стресиращо въздействие върху функционирането на търговските банки. Например, в българската практика са известни случаи на увеличаване на резервната норма като средство за предотвратяване на хиперинфлация, както и на кредитна експанзия, генерираща спекулативни балони в имотния и борсовия сектори.

Нещо повече, в дисертацията е показано, че в разглеждания седемгодишен период резервната норма в България е променена само два пъти (през 2007 и 2008 г. – вж. стр. 205), а в Чехия тя изобщо не е променяна (вж. стр. 208). Например, според автора през същия период в България - за да се съчетават оптимално паричната и фискална политика - резервната норма е трябвало да бъде променяна всяка година, т.е. 7 пъти и да приеме стойности от 1,0% до космическите 19%!

Съответно, фактът, че през разглеждания период БНБ променя само два пъти резервната норма може да означава две неща: първо, че в условия на фиксиран валутен курс и пълна капиталова мобилност не е възможно да се провежда парична политика и

още - че резервната норма е възможно най-неподходящият инструмент за провеждане на такава. Второто, обаче, е доста обезпокояващо и означава, че в БНБ работи некомпетентен персонал, който не оценява възможността да провежда активна парична политика чрез краткосрочно регулиране на резервната норма.

Кой е правилният отговор?

Четвърто, доколкото ми е известно резервната норма се определя като процент от привлечените депозити. Защо навсякъде в таблиците в заглавието на съответната колона (например на стр. 205) е написано “rd*(% от БВП)“?

VI. Заключение

Предложеният за обсъждане и оценяване дисертационен труд представлява задълбочено изследване на актуален проблем, съдържа интересни авторски тези и обобщения, и показва, че авторът притежава професионални умения и компетентност в боравенето с иконометрични методи и техники. Във връзка с това давам положителна оценка на дисертационния труд и предлагам на Научното жури да присъди на Димитър Георгиев Златинов образователната и научна степен „доктор” в професионално направление 3.8 Икономика (Политическа икономия).

София, 12.10.2015 г.

Член на журито:

Проф. д-р Стефан Филипов Стефанов